

În mijlocul acestui sector, lângă celelalte construcții moderne, se va ridica pavilionul în care va fi organizată expoziția etnografică cu tema: istoria pescuitului și pisciculturii — expoziție de interes național, în care vor fi expuse unelte utilizate în această ocupație, pe întreg teritoriul țării.

Cel de-al doilea pavilion expozițional, destinat tot secției de etnografie, va adăposti obiecte de artă populară cu mai puține posibilități de valorificare în cadrul unităților din aer liber și care și ele vor reflecta diversitatea formelor de cultură materială și spirituală a locuitorilor Dobrogei de nord. Această expoziție, prin caracterul ei tematic, poate fi vizitată, fie în primul rând, și constituie o reintroducere în etnografia specifică a horstului, fie ocolită și vizitată după ce s-a parcurs și ultimul sector etnografic în aer liber, acela ce oglindește a patra zonă fizico-geografică — Malul Dunării. Pentru cel ce urmărește numai sectorul etnografic, el poate fi urmărit prin circuitul separat care leagă această expoziție de cea pavilionară a tuturor zonelor.

Urmărind primul sau al doilea circuit, după drumul parcurs prin mediul natural și etnografic al malului dunărean, monumentele istorice expuse în aer liber, aduse de fapt tot din această zonă care corespunde cu limesul antic, unde se înalță cele mai mari și mai cunoscute monumente istorice, vor conduce firească la pavilionul secției de istorie.

Aici vizitatorul va putea sistematiza și sintetiza toate cunoștințele pe care le-a obținut în lunga călătorie făcută prin mediul natural și etnografic al teritoriului de la gurile Dunării și va putea înțelege cauzele întregului proces al evoluției istorice, al formării și continuității culturii materiale și spirituale a românilor de aici.

În încheierea circuitului vizitatorul se va delecta în fața lucrărilor de artă, expuse în pavilionul din imediata apropiere.

Prin forma sa, prezentată succint în rândurile de mai sus, muzeul va avea nu numai un rol de documentare și informare științifică, ci va deveni și un apreciat obiectiv turistic.

PUNCTE DE VEDERE PRIVIND PLANUL ORGANIZĂRII COMPLEXULUI MUZEAL TULCEA

Vasile IACOB

Ideea organizării unui Complex muzeal la Tulcea, unde să fie redat, în mic, tot ceea ce este mai caracteristic în Dobrogea de nord și Delta Dunării, ni se pare salutară, mai ales că orașul Tulcea se află amplasat chiar la poarta de intrare a Deltei. Vizitatorul, autohton sau străin, își poate face o idee de ansamblu asupra modului de viață a populației și bogățiilor faunistice și floristice din această parte a țării.

Transpunerea în practică a tuturor dezideratelor înscrise în proiectul tematic presupune o dăruire totală din partea colectivului de muzeografi, dar și un câmp vast de acțiune pentru numeroase colective de specialiști din aproape toate domeniile științei. Cele două zone fizico-geografice bine distincte (Horstul dobrogean și Delta Dunării) ridică în fața cercetătorilor muzeografi o multitudine de probleme care nu pot fi soluționate numai cu forțe proprii. Dacă pentru muzeul pavilionar, unde avem acumulate cunoștințe suficiente, expozitele — vegetale și animale — pot fi colectate, preparate și conservate cu destulă ușurință, nu același lucru putem spune despre expunerea în

aer liber, despre aclimatizarea unor specii în alte condiții decât cele de la locul lor de baștină. Crearea condițiilor de viabilitate pentru speciile aduse este principala condiție care se cere la realizarea unei expuneri în aer liber. Ar fi neplăcut să vezi că plantele s-au ofilit, iar păsările stau cu aripile în jos, în poziții nefirești. Într-un asemenea caz nu se mai face educația științifică a maselor, ci se dă o imagine falsă despre natură.

Un alt aspect al problemei la care vreau să mă opresc este acela al unor lucrări care țin mai degrabă de latura modernizării complexului. Este bine că organizatorii se gîndesc să facă din această zonă și un parc de agrement, dar trebuie avut grijă ca amenajările acestea să nu dăuneze principalului scop urmărit. Muzeografilor trebuie să-și spună ultimul cuvînt atunci cînd se face amplasarea unor obiective cu caracter recreativ-distractiv. Nu ar fi rău să mai fie restudiată problema telefericului, deoarece cablul pe care circulă cabinele poate dăuna foarte mult viețuitoarelor aripate care vin în zbor spre luciul de apă.

Consider că realizarea Complexului muzeal de la Tulcea va pune bazele unui nou gen de prezentare, prin împletirea armonioasă a formei de expunere pavilionară cu cea în aer liber, prin redarea contextului de viață în toată complexitatea sa.

Ca unul ce studiez natura Dobrogei — și cunoscut Muzeul din Tulcea de aproape două decenii — salut cu emoție și bucurie organizarea Complexului muzeal de la poarta Deltei.

Sînt întru totul de acord cu principiile din „Expunerea de motive”. Transformările uluitoare de rapide — pe care omul uneori nici nu le înregistrează în toată complexitatea lor — cer din partea muzeelor un efort deosebit, în epoca de tranziție, cît mai este încă timp. Dezvoltarea turismului este un factor într-adevăr însemnat, care motivează și el această acțiune.

Sînt de acord și cu principiile din introducerea cap. 2 „Structura tematică a expoziției” și anume că în expunerea muzeului trebuie să fie reflectat specificul local.

În „Schema tematică a secției de științele naturii” se schițează împărțirea tematicii în funcție de realitățile din natură. Succesiunea temelor este rațională, bazată pe cunoașterea științifică a terenului, sub diverse aspecte.

Remarc însă absența intenției de a folosi dovezi paleontologice. Fosile locale originale nu se încadrează în „probleme generale”, ci atestă reala vechime a straturilor geologice. Dacă muzeul nu posedă încă asemenea fosile, le poate solicita institutelor de specialitate.

Se dau, așa cum e normal — puține detalii asupra exponatelor. Relev însă că unele păsări citate la rezervația forestieră din Valea Fagilor nu „se întîlnesc” ci s-au întîlnit cîndva acolo (e vorba de „vulturul pleșur sur” și de „vulturul negru”) ca și în zona Babadagului. În aceasta din urmă mai apar și acum codalbul și acvila-de-cîmp, dar vulturii citați au dispărut din țara noastră.

Geneza Deltei ar trebui măcar schițată, după părerea mea. Din text ea nu pare să constituie o idee de expunere.

În cap. 3 „Principii de organizare a Complexului muzeal” sînt arătate modalitățile practice de realizare a acestuia, succesiunea temelor.

Un aspect îmi dă de gîndit: legarea celor două dealuri prin cablul unui teleferic. Dacă balta Zaghen nu va deveni un simplu punct zoologic cu animale captivate — recte cu păsări inaptele de a zbura — ci un lac pe care păsările libere să fie atrase și ocrotite pînă la stadiul de îmblînzire totală (cum există în multe locuri din lume), deci dacă circulația aeriană a păsărilor va fi continuă, acest teleferic va constitui un mijloc de ucidere a zburătoarelor. Noaptea, mai ales în timpul migrației, păsările se vor izbi de cablu, iar „rezervația” va ajunge să aibă un efect contrar ocrotirii... Cred că nici sub aspect estetic un cablu sau un monorail nu este binevenit într-un complex muzeal în aer liber, care trebuie să concentreze realitățile locale într-un spațiu restrîns, cu peisaj cît mai veridic. Motivarea „pentru turiștii grăbiți sau pentru o vedere de ansamblu” nu-mi pare suficientă, față de dezavantaje. Doar dacă nu există

un alt mijloc de trecere continuă prin complex s-ar putea admite un asemenea compromis!

La stadiul de tematică detaliată se vor putea face observații mai amănunțite. Deocamdată atît.

Radu FLORESCU

Ideea de a crea un muzeu complex, într-un cadru special amenajat, consacrat unei zone ecologice — în sens biologic și totodată social-istoric — unitare și cu caracter de unicat, la Tulcea, este fără îndoială o idee interesantă și rodnică. Proiectul, realist, ține seama de dificultățile inerente precum și de mărimea — am spune neobișnuită — a efortului economic-financiar și eșalonează lucrările pe o perioadă considerabilă de timp. Ceea ce nu surprinde proiectul însă este importanța efortului intelectual, de cercetare, de reconstituire și de largă comunicare a contextelor ecologice, de natură biologică, istorico-arheologică și etnografică. Pentru mobilizarea în vederea acestui efort, Muzeul Delta Dunării din Tulcea a făcut încă din anii precedenți eforturi notabile, prin organizarea unor sesiuni de comunicări, precum și prin dinamicul plan de cercetare pe care-l urmărește an de an. Este necesară însă o perfecționare și o amplificare a acestor măsuri, în trei sensuri: fundamentarea planului de cercetare pe un relev exhaustiv al urmelor arheologice, al biotopilor și al microzonelor susceptibile de a deveni rezervații naturale, și al complexelor de locuire tradițională — sau mai precis al așezărilor care se încadrează în cele două tipuri de civilizație ale Deltei — agrară și pescărească. Această fundamentare are drept consecință și pandant completarea planului de cercetare cu un plan de sistematizare a valorilor — bioecologice, istorico-arheologice și etnografice — pe teritoriul vizat, din care face parte integrantă un plan de perspectivă al cercetării, ordonat pe teme și pe urgențe.

Al doilea sens în care activitatea de pînă acum ar putea fi completată și amplificată este acela al structurării tematică a sesiunilor de comunicări organizate de muzeu. Atît această structurare cît și organizarea, fundamentarea și completarea planului de cercetare amintită mai sus s-ar putea să depășească forțele proprii ale muzeului. Ar fi deci necesară o concentrare de forțe de cercetare, la nivel național, care ar putea să implice instituții importante de profil, de nivel republican. Un plan coordonat și coroborat de cercetare ar fi, fără îndoială, rodul unei colaborări complexe, dar tot fără îndoială titularul programului și beneficiarul cercetării trebuie să fie și să rămînă muzeul, pentru ca întreaga cercetare să aibă un sens și o valoare muzeală și să se soldeze cu rezultate concrete, expozabile, nu numai cu rezultate teoretice, cu caracter abstract.

Cea de-a treia problemă care se ridică este aceea a unității de expresie a viitorului complex muzeal. În adevăr, acesta se va constitui din o serie de ansambluri ecologice și etnografice reconstituite,

precum și din expuneri pavilionare. Nu cred că mai este necesar să insist asupra valorii intuitive, educative și informative deosebite a acestor reconstituiri. Dar mi se pare indicat să fie ridicată problema unor reconstituiri istorice. Fără îndoială, la primul aspect, imaginea reconstituirii unui castru roman, al unui sat medieval timpuriu, al unor morminte monumentale, la scara lor naturală, pare rebarbativă în primul rînd pentru că nu s-a mai făcut niciodată o asemenea operație, iar apoi pentru că ar costa considerabil. Dar acest tip de Dysneiland istoric nu trebuie respins ab initio, mai întîi pentru că nu numai că s-ar încadra în contextul unui Complex muzeal cum este cel de la Tulcea și ar servi la păstrarea unei anumite unități de expresie muzeală, dar mai ales pentru că ar obliga cercetarea să iasă din tiparul comod și rutinier al sistemelor de referință al culturilor, tipurilor și perioadelor — atît de convențional — și să-și pună o serie de probleme noi, mai fecunde, în măsura în care ar arunca o lumină nouă asupra însăși dinamicii istorice și a cadrelor formale ale acesteia.

Nicolae UNGUREANU

Atitudinea oricărui specialist față de un anumit proiect, căruia îi întrevede rosturile, nu poate fi alta decît aceea de receptivitate. A îmbrățișa o idee însă nu înseamnă neapărat a fi total de acord, fără exprimarea rezervelor care se impun din grija pentru o deplină concordanță între ceea ce gîndim și ceea ce reprezintă de fapt acea sumă a condițiilor necesară pentru transpunerea ideii respective în realitate. Receptivitatea trebuie considerată așadar, pe de o parte adeziune, în sensul angajării responsabile, nemijlocite, la realizare, pe de altă parte prevenire, în sensul eliminării pe cît posibil a oricărui indiciu de exagerare sau a eventualelor vicii de optică.

Din această perspectivă vom încerca să abordăm și „Planul organizării Complexului muzeal de la Tulcea”, plan asupra căruia am fost invitați să ne pronunțăm.

Planul organizării Complexului muzeal de la Tulcea reprezintă pentru noi un semn că disciplina muzeografică, după ce și-a probat cu prisosință rolul social, se află în stadiul în care nu-i mai convin tiparele clasice, corespunzătoare pentru o anumită etapă a afirmării sale, ci acuză tot mai evidente tendințe moderne, întemeiate pe necesitatea reală de a se înscrie în dinamica timpului, pe coordonatele noi ale construcției societății noastre socialiste multilateral dezvoltate. Aceasta reprezintă apoi și un răspuns la „sensibilitatea publicului de azi la cultură” în funcție de care muzeele, care asigură circulația valorilor, apelează la virtualități aparte, cu un coeficient sporit de calitate.

Semnele spargerii șablonului (termenul este destul de aspru dacă ținem seama de atîtea realizări importante ale muzeografiei românești și de

faptul că unele muzee au depășit procesul simplu al acumulărilor) se citesc în multe inițiative din ultima vreme, parte din ele onorate, parte așteptînd să fie mai clar formulate și pregătite — acțiunea amplă de reprofilare a rețelei de muzee; preocupările pentru conturarea unui sistem al muzeelor etnografice în aer liber cu noi căi de valorificare adăugate celor îndeobște aplicate; eforturile pentru realizarea unor puncte constînd din monumente ale tehnicii și arhitecturii populare, conservate „in situ”, în corelație și cu programul general de sistematizare, de modernizare a satului contemporan și cu rațiunile de ordin educativ-turistic; grija preconizată pentru asigurarea unui regim de rezervație unor monumente arheologice și monumente ale naturii; amploarea pe care o capătă mișcarea pentru constituirea de muzee sătești și muzee școlare ș.a.m.d. Toate acestea se vor adăuga cu forță de relativă generalizare realizărilor de pînă acum, tocmai pentru o mai corespunzătoare circumsciere a mișcării muzeografice imperatiivelor contemporaneității și viitorului.

Putem afirma, conform acestei optici și împrejurărilor extrem de favorabile pentru dezvoltare, că muzeografia românească se află astăzi în fața unui program de largă respirație, a unei adevărate politici de rețea și de prezență socială.

Așadar, cu precauțiile impuse în fața oricărei inovații, cu discernerea între ceea ce reprezintă hazard și propuneri realiste, cu grija ca o inițiativă de mare amploare și semnificație să nu alunece într-un experiment, ne apropiem și de „Planul organizării Complexului muzeal de la Tulcea”.

Chiar dacă, potrivit profesiei, sîntem invitați să ne pronunțăm cu deosebire asupra a ceea ce este intitulat în planul menționat „Secția de etnografie”, nu poate să ne fie indiferent planul de ansamblu, complexul ca atare.

Înainte de toate este cazul să afirmăm că sîntem de acord, în principiu, cu ideea unui complex muzeistic la Tulcea, cu ideea pentru un muzeu complet, din următoarele considerente:

— Nordul Dobrogei, căruia i se integrează cu valoare de unicat și Delta Dunării, reprezintă o zonă de recunoscut interes științific (istoric, etnografic și naturalistic) după cum și sub raportul reflectării realităților de aici prin mijlocirea artelor plastice;

— Propunerea se întemeiază pe un patrimoniu valoros (inegal este adevărat cînd este vorba de comparația între secții, deși mai puțin reprezentativ pentru etnografie), cu perspectiva dezvoltării și echilibrării lui;

— O experiență muzeografică modestă ca volum, dar concludentă în privința capacității științifice organizatorice, — Muzeul de științe naturale din Tulcea — precede proiectul la care ne referim și justifică abordarea unui asemenea proiect de mare îndrăzneală, deși dificultățile și pretențiile celui din urmă depășesc cu mult cadrul primei realizări „Muzeul de științe naturale al Deltei Dunării”;

— Pe lingă latura științifică propriu-zisă complexul zează îngemănat efecte educativ-turis-

țice și de agrement, la parametri neîndrăzniți în mișcarea muzeistică de până acum;

— Planul de organizare a Complexului muzeal de la Tulcea este solidar cu ideea ridicării orașului Tulcea la exigențele procesului de modernizare cu toate atributele lui economice, științifice, educative.

Prin prisma celor de mai sus, prima grijă a autorilor este aceea de a distinge între exprimarea ideilor de bază cu direcțiile de subtilitate profesională și posibilitățile reale de concretizare corespunzătoare a acestor idei, estimând cerințele și greutatea specifică a fiecărei dintre laturi.

Așa stind lucrurile, sînt cîteva probleme de principiu asupra cărora autorii trebuie să manifeste atitudine fermă, ca de exemplu :

— Acordul între tematica complexă și mijloacele umane și materiale de realizare (personal de strictă specialitate și personal tehnic și ajutător, cerut și antrenat nemijlocit în acțiune; subvenționarea ritmică, corespunzătoare, a tuturor activităților strict necesare cercetării, achizițiilor, elaborării documentațiilor, organizării propriu-zise; planificare și aprovizionare cu aparatură, materiale și mijloace de transport, în interesul realizării proiectelor lucrărilor de construcții specifice și amenajărilor, drenări, împrejmuiri, drumuri, plantații, electricitate și apă etc.; etapizarea lucrărilor și definitivarea lor concepind proiectul ca un întreg).

— Estimarea exactă a volumului, importanței ponderilor, dificultăților acțiunii declanșate, care presupune și asocierea puternică a celor două categorii de lucrări :

a) lucrări pregnant muzeografice, de un specific care presupune strictă specialitate;

b) lucrări cu caracter de cadru și legate de latura de agrement, dar totdeauna în strînsă corelație cu rațiunile și specificul dominant muzeografice ale complexului.

— Definitivarea și punerea în aplicare a proiectului, condiționate de dezvoltarea și adîncirea cercetărilor pe teritoriul și pe problematica asumate, la pretențiile cunoașterii concrete, aproape exhaustivă, a realităților pe care dorim să le prezentăm și reflectăm, pe principiul unei selecții riguroase a valorilor. Rezultatul acestor cercetări cu care se petrece paralel și alegerea valorilor apte să fie incluse în expunerea muzeală, reprezintă un criteriu de mare însemnătate pentru elaborarea tematicii definitive și declanșarea acțiunii — astfel stau lucrurile cel puțin pentru secția etnografică.

Formulările și accentele inserate în textul planului de organizare a Complexului muzeal generează sentimentul că ne aflăm în fața unui document care inversează dominantele unui proiect de muzeu complex și complet. Mai precis, ni se pare că ponderea ar înclina destul de evident spre acele lucrări cu caracter de agrement (parc, solarii, locuri pentru pescuit, terenuri pentru practicarea sporturilor, puncte alimentare, teleferic, pasaje subterane etc.). Fără a nega necesitatea realizării multora dintre acestea apreciem că ele trebuie considerate de principiu subordonate lucrărilor

cu caracter muzeografic și nu de substituire. Însăși afirmația potrivit căreia o vizitare ideală s-ar realiza din teleferic întărește această temere, cînd de fapt într-un complex muzeografic vizitarea ideală, eficientă, trebuie concepută în raport de perceperea directă, cu interpretările provocate la contactul cu valorile autentice (istorice, etnografice, artistice, de științe naturale etc.) și de sistemele muzeografice de expunere. Atragem atenția că ponderile preocupărilor pentru realizarea ansamblului de la Tulcea trebuie inversate și anume :

1. Complex muzeistic.

2. Parc, cadru al conținutului muzeografic, în limitele utilului.

3. Amenajări pentru pescuit, terenuri pentru practicarea sporturilor, cărora li se afectează locuri aparte, în afara incintei muzeografice. La rîndul ei incinta muzeografică poate beneficia doar de un parc, cu plantații, ochiuri de apă cu vegetație specifică zonei, de locuri de popas, cadru în care să fie așezate pavilioanele și expunerea în aer liber pe domenii, pe ansamblu — de amenajarea căilor de acces, de o împrejmuire directă cu funcția și de securitate a patrimoniului, de izolare relativă față de parcul propriu-zis de agrement și de punctele cu funcție economică-alimentară.

Problema stabilirii ponderilor se cere și între monumentele autentice și monumentele-reconstitui, greutatea revenind primei categorii iar celei de-a doua doar rolul de a suplini verigi extrem de importante, imposibil de prezentat prin monumente autentice. De aici, necesitatea de a se formula precis în plan obligația de a se porni de la un patrimoniu de valori autentice consemnate ca atare în text, sau de la înțelegerea exactă că trebuie realizat un asemenea amplu patrimoniu prin cercetarea sistematică a zonei. Avem în vedere, pentru etnografie, și puținătatea vestigiilor autentice, reprezentative, din zonă, în raport și de întinderea afectată de complexul, ceea ce distinge această acțiune de altele (Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului, Muzeul viticulturii și pom. culturii și de la Golești, jud. Argeș, care beneficiază în plus și de atuurile reprezentării întregului teritoriu al țării, cu multe zone foarte bogate în vestigii ale civilizației și culturii noastre populare). Greutatea datorată autenticului invită la mare atenție atunci cînd stabilim extensiunea unui sector sau altuia, punctările de interes major.

Din rațiunile exprimate, cărora se pot adăuga multe altele socotim „Planul organizării Complexului muzeal de la Tulcea” doar o primă etapă de studiu.

Revenind mai concret la „secția etnografică” dat fiind că nu în toate direcțiile creației tehnice și artistice populare zona oferă monumente reprezentative, apreciem că în cadrul complexului secția trebuie să se axeze pe ceea ce zona oferă specific și impunător (monumente cu unelte și obiecte de uz și decorative, legate de practicarea pescuitului în Deltă și în țară, sistemul morilor de vînt care dă originalitate peisajului nord-

dobrogean) și, de la caz la caz, pe criteriul valorii, monumente ale arhitecturii populare, exigent alese după criteriile folosite în etnografie.

Fiind o inițiativă de amploare și ținând cont de dificultățile preconizate, socotim că Secția de etnografie a Complexului (poate și celelalte secții) trebuie să devină o acțiune de participare națională, pe baza unor propuneri mai exacte, cu sobrietate, realismul și doza care conving și s-au verificat în practica muzeografică, bineînțeles și cu adaosurile de originalitate, de cadru, ale organizatorilor tulceni.

Nutrim speranțe că de data aceasta acțiunea va îmbrăca un caracter pregnant de școală, capacitând forțele muzeografice cele mai competente și aplicând metode pe deplin verificate din punct de vedere al eficienței, cercetările interdisciplinare și cercetarea concretă etnografică, însoțite de serii de consfățuirii, corespunzător etapelor principale de organizare.

Poate că este cazul și momentul, date fiind angajarea atitor forțe și mijloacele care se promit a fi puse la dispoziția acțiunii, să încercăm să lărgim posibilitățile de informare și instruire științifică, prin promovarea și a ideii realizării unor cabinete, în pavilioane, cu documentație bogată asupra pescuitului din diferite puncte de referință (problematică, teritorii, perioade) și a unui buletin al lucrărilor.

Măsura ca nordul Dobrogei să se bucure de un muzeu complex, căruia i se integrează și „secția etnografică”, deși apărută cam tardiv, are darul, concepută și condusă inteligent și aplicată corect, pe baza consultațiilor, colaborărilor și răspunderilor conștiințioase, să-și demonstreze amply însemnătatea științifică și educativ-turistică, ca și foloasele apreciabile aduse la salvarea și exploatarea multilaterală a atitor valori, în special a celor aparținând creației tehnice și artistice populare, care, în ultima vreme sînt supuse unui proces accentuat, ireversibil, de dispariție, pretutindeni.

În încheiere ne simțim obligați să urăm succes deplin inițiatorilor „Complexului muzeal de la Tulcea” pe linia răspunderilor asumate cu atita generozitate.

Boris ZDERCIUC

Complexul muzeal din Tulcea sau Muzeul Deltei Dunării cum mai este denumit (ținând seama, probabil, de locul de amplasare și nu de conținut) își profilează structura pe câteva ipoteze de lucru care exprimă o concepție de largă cuprindere în ceea ce privește conținutul și funcționalitatea unei instituții muzeale. O astfel de unitate, se spune în expunerea de motive care însoțește Planul de organizare, „trebuie să se caracterizeze nu numai prin acel dinamism specific vieții contemporane, ci și prin acumularea unei complexități de funcții”. În această formulare se găsește exprimat cu toată claritatea principiul „muzeului dinamic”, al „muzeului viu” sau „total” ale cărui funcții nu

constau în primul rînd în colectare, depozitare și conservare, ci în cunoaștere, instruire și educare. Nu este vorba, în cazul unui astfel de muzeu, de neglijarea activităților de conservare, de subaprecierea preocupărilor pentru formarea și dezvoltarea patrimoniului, ci de o schimbare de unghi de vedere în ceea ce privește finalitatea acestei activități. Cu alte cuvinte formarea, dezvoltarea și conservarea colecțiilor nu este privată, în cazul unui muzeu dinamic, ca o activitate în sine, ci este pusă în slujba funcției cultural-educative a muzeelor, în slujba variatelor activități de instruire și educare pe care le întreprind instituțiile muzeale la sediu sau în afara lui.

O altă idee de principiu, importantă și rodnică prin consecințele sale este aceea că muzeul, indiferent de mărime, trebuie să fie corelat în mod organic cu zona în care este amplasat, al cărei inedit trebuie să-l exprime „atît sub aspectul muncii de cercetare, cît și al formei de reprezentare expozițională”. Cheia originalității unui muzeu se află tocmai în această capacitate a proiectanților și organizatorilor de a transpune într-o sinteză expozițională natura, istoria și cultura, mediul și colecțivitatea umană în dinamica dezvoltării istorice și a creației acesteia.

A treia idee valoroasă constă în afirmarea necesității organizării unui complex muzeal în care să-și găsească oglindirea „bogățiile și frumusețile naturale ale județului (Tulcea); originea, formarea și continuitatea poporului român în zona gurilor Dunării; etnografia Dobrogei de nord, subliniindu-se arhitectura populară ca specific local; natura și omul din Dobrogea de nord în artă plastică”. Altfel spus, Complexul muzeal din Tulcea va cuprinde patru secții: de științele naturii, de istorie și arheologie, de etnografie și de artă.

Alegerea orașului Tulcea ca loc de amplasare și de organizare a acestui complex muzeal este cit se poate de bine făcută, această localitate dispunînd de condițiile necesare pentru o astfel de unitate, iar prin situarea ei în centrul Deltei Dunării este ușor accesibilă din punct de vedere turistic.

Dintre diferitele probleme și aspecte pe care le ridică organizarea Complexului muzeal de la Tulcea aș dori să mă opresc, în principiu, asupra celor legate de constituirea secției etnografice.

Prin conținutul său tematic, această secție urmează „să vehiculeze pentru public și să conserve pentru generațiile viitoare cele mai valoroase elemente de cultură materială și spirituală ale locuitorilor acestor locuri”. Este justă poziția de principiu — exprimată în tematică, în sensul căreia această ilustrare a culturii tradiționale trebuie să aibă în vedere atît densitatea teritorială, de genuri și forme de manifestare a culturii etnografice, cît și procesul istoric de formare a acestei culturi, proces a cărui dinamică prezintă o mare complexitate. Prezentînd, printr-o analiză de detalii, aspectele diferențiale ale fenomenelor etnografice care se pot întîlni în zona ce urmează a fi ilustrată în expoziție, tematica este mai puțin preocupată de sublinierea trăsăturilor dominante ale culturii

populare din zonă, fapt care ar putea să aibă unele consecințe asupra activității de cercetare și selecție a obiectelor celor mai reprezentative pentru organizarea viitoarei expoziții de sinteză. În acest sens, mi-aș îngădui să insist asupra necesității de a se acorda o pondere mai mare cercetării științifice pentru cunoașterea fenomenelor etnografice atât în varietatea lor teritorială și tipologică, cât și în procesul dezvoltării istorice. Aceasta va ușura munca de selecționare și apoi de dozare a materialului în cadrul expoziției.

Cred că una din componentele cele mai interesante ale secției de etnografie va fi *Muzeul pescuitului*. Aș considera că acestui muzeu ar trebui să i se acorde ponderea principală, Muzeul pescuitului urmînd să ilustreze nu numai zona, ci dezvoltarea acestei ocupații pe scara întregii țări. Pe această cale rețeaua muzeelor specializate s-ar îmbogăți cu o nouă unitate de un incontestabil interes științific și cultural-educativ.

În legătură cu un astfel de muzeu ar trebui acordată o atenție specială tehnicilor de ilustrare expozițională. O valoroasă sursă de informare în această direcție ar putea-o constitui experiența Muzeului tehnicii populare din Dumbrava Sibului.

Cu tot interesul pe care-l are prezentarea în acest complex muzeal a arhitecturii populare din zonă, cred că problema se cere foarte serios analizată și studiată, date fiind dificultățile pe care le ridică transferarea monumentelor construite din alte materiale decît lemnul, piatra sau cărămida. Construcțiile din ceamur, din gard de nuiele bătute cu pămînt, din paiantă etc. pun probleme tehnice speciale, a căror analiză nu-și găsește locul în aceste rînduri. Oricum, punînd în balanță pe un taler eventualele rezultate muzeale ce s-ar obține în reprezentarea arhitecturii, iar pe celălalt taler cantitatea de energie umană și de fonduri materiale ce ar trebui investite, am credința că rezultatele nu justifică eforturile. De aceea, socotesc că prezentarea culturii etnografice din zonă este mai indicat să fie făcută prin mijloacele expunerii pavilionare.

Aș mai sublinia caracterul complex și organic al tematicii secției etnografice.

În realizarea acestui vast program constructiv pe care-l implică organizarea Complexului muzeal din Tulcea, o problemă care nu poate fi neglijată este aceea a cadrelor de specialitate, competente și devotate. Prin conținutul său, Complexul muzeal din Tulcea este o lucrare interdisciplinară pentru înfăptuirea căreia trebuie să colaboreze istorici, naturaliști, etnografi, geografi, istorici de artă, arhitecți etc.

Recrutarea lor și, mai ales, crearea aceluia climat de colaborare care asigură succesul unei realizări atât de grandioase, formarea și informarea lor, trebuie să înceapă o dată cu proiectarea lucrărilor de organizare.

Se cere apoi o etapizare riguroasă și realistă a lucrărilor. Un plan de organizare a acestui complex trebuie să aibă în vedere toate aspectele implicate și toți factorii care participă la realizare: pregătirea și amenajarea terenului, fondurile bănești,

cadrele de cercetare științifică, cadrele muzeale de tehnicieni și conservatori, mijloace de protecție.

Nu trebuie pierdută din vedere nici activitatea de informare și documentare, ceea ce presupune editarea unei publicații care să sintetizeze experiența dobîndită în munca de cercetare și de organizare expozițională a acestui important și valoros complex muzeal.

Din analiza planului tematic rezultă că Muzeul Deltei Dunării va fi, în final, un mare complex, în care secțiile muzeale vor alterna cu zone de agrement sau cu spații amenajate cultural-artistic în care vizitatorul să-și poată petrece plăcut și instructiv timpul liber. Dacă secțiile muzeale sînt conturate destul de precis în planul tematic, nu același lucru se poate spune despre zonele de agrement. Consider că proiectanții și organizatorii trebuie să gîndească de la bun început acest gigantic complex ca un ansamblu unitar, cele două componente muzeale și de agrement, fiind părți organice ale unuia și aceluiași întreg încheșat.

IULIU BUZDUGAN

În concepția de organizare a unor instituții muzeale de artă (muzee independente sau secții de artă ale unor muzee cu profil mixt), s-a manifestat tendința de a se prezenta în sălile de expunere o copie a Muzeului de artă al R.S. România, o reducere a tematicii acestei instituții de nivel republican.

Includerea în tematică cu insistență — considerîndu-se, am zice, ca obligatoriu acest lucru — a primilor noștri portrețiști, a pictorilor revoluționari, urmați apoi, într-o cît mai riguroasă cronologie, de Th. Aman, N. Grigorescu, Ion Andreescu, Ștefan Luchian, de artiștii de frunte dintre cele două războaie mondiale — care figurează în expunerea muzeului republican de artă, poate fi considerată mai degrabă o dorință exagerată de afirmare pe plan local decît o cerință reală pe care ar reclama-o educarea estetică a publicului vizitator.

Dacă unele muzee mai mari (Cluj, Iași, Timișoara, Sibiu, Constanța, Oradea, Craiova), care dispun de un patrimoniu mai bogat și de condiții de expunere mai bune, prezintă mai larg, într-o continuitate cronologică, creația plastică românească — punînd totuși accentul pe artiștii locali — această insistență nu se justifică și în cazul altor instituții muzeale de artă județene, municipale etc., lipsite de posibilități locale de patrimoniu și spațiu. Dimpotrivă s-a dovedit, nu arareori, a fi dăunătoare.

Un prim aspect negativ al unei atari concepții de organizare este cel al subaprecierii patrimoniului propriu, neglijîndu-se, prin forța lucrurilor, pînă și achiziționarea operelor de artă care ar corespunde planului tematic dorit — asemenea piese de artă fiind de altfel greu de depistat și la prețuri foarte ridicate. Se mizează, în acest caz, pe obținerea acestor piese de la Muzeul de artă al R.S.

România, muzeu care nu-și poate înstrăina patrimoniul, limitat de altfel la strictul necesar.

Dar aspectul cel mai negativ îl constituie pînă la urmă nivelul artistic scăzut la care se ajunge în expozițiile de bază astfel improvizate. Este într-adevăr greu să ai de toate și de bună calitate. Nici portrețiștii, nici artiștii revoluționari și nici ceilalți artiști reprezentativi ai creației plastice românești întlniți la Muzeul de artă al R.S. România, nu au lăsat în urma lor un număr atît de mare de opere de artă încît acestea să poată asigura nevoile tuturor muzeelor cu piese care să răspundă exigențelor unui muzeu de artă — *muzele de artă au în vedere valoarea artistică și nu cea documentară a exponatelor*.

Am arătat cele de mai sus, nu pentru a aduce critici unor instituții muzeale de artă (o vom face cu alt prilej), ci pentru a putea sublinia și mai mult valoroasa inițiativă a colectivului științific al Muzeului Deltei Dunării din Tulcea, care — pornind de la o temeinică analiză a condițiilor locale — a stabilit încă de la primele discuții purtate în acest sens (martie 1970), ca profilul secției de artă a acestui muzeu să aibă la bază un plan tematic pornind de la ideea reprezentării Deltei, a Dunării și a vieții și peisajului dobrogean în creația plastică românească.

Abordînd această temă, Muzeul Deltei Dunării își va atinge cu siguranță scopul urmărit, realizarea unei expuneri interesante, atrăgătoare și de ținută artistică — avîndu-se în vedere *rezerva mare de opere de artă din care își va putea selecționa piesele de patrimoniu*.

Este îndeobște cunoscut — consemnat de altfel la loc de frunte și de istoria artei românești — rolul pe care l-a jucat Tulcea, ca motiv de inspirație, în creația artiștilor noștri plastici din perioada dintre cele două războaie mondiale cit și în cea a artiștilor contemporani. Puțini sînt acei artiști plastici români care să nu fi poșosit în acest pitoresc oraș, care să nu fi fost atrași de ineditul, frumusețea și farmecul pe care-l oferă cu generozitate peisajul meleagurilor tulgene. Amintim astfel pe Gh. Petrașcu, N. Tonitza, Fr. Șirato, N. Dărăscu, J. Al. Steriadi, Camil Ressu, Șt. Dimitrescu, Iorgulescu-Yor, Marius Bunescu, Ștefan Popescu, H. Catargi, S. Mutzner, Stavru Tarasov, Rodica Maniu, Gh. Naum, Aurel Ciupe, Ion Irimescu, Sorin Ionescu, Michaela Eleutheriade, Ion Gheorghiu, Ion Pacea, Ion Bițan, — numărul lor fiind mult mai mare. Tulcea a dat pe unul din cei mai de frunte artiști ai noștri, pe pictorul Alexandru Ciucurencu.

Expoziția de bază, care va porni de la o asemenea tematică, va avea în același timp un caracter viu, dinamic, cu posibilități permanente

de a-și îmbunătăți nivelul artistic (prin noi achiziții, transmiteri sau donații de opere de artă), de a-și dezvoltă sectorul de artă contemporană, fiind cunoscut faptul că un mare număr de artiști plastici contemporani sînt atrași în zilele noastre de peisajul și viața înfloritoare din această regiune a țării.

Perspectivile sînt încurajatoare și dacă ar fi să ne referim la patrimoniul de artă de început, (100 picturi, 20 sculpturi) și mai ales la politica de achiziții cu care a debutat această nouă unitate muzeală, debut care ar constitui un exemplu chiar și pentru muzele de artă cu o veche tradiție.

Din cele peste 50 de lucrări de artă achiziționate de muzeu, începînd din 1970, amintim: Nicolae Dărăscu, *Peisaj din Deltă* și *Geamie turcească*, J. Al. Steriadi, *Tîrg dobrogean*, Vasile Popescu, *Peisaj dobrogean* și *Peisaj cu case*, Marius Bunescu, *Peisaj-Sulina*, Gh. Sirbu, *În portul Tulcea*, Stavru Tarasov, *Peisaj în Deltă*, Iosif Iser, *Turci pe plajă*, Cecilia Cuțescu-Storck, *Peisaj dobrogean*, Gh. Petrașcu, *Seară la mare* și *Pe malul Dunării*, Ștefan Dimitrescu, *Peisaj din Dobrogea*.

Însă, așa cum am arătat, patrimoniul unui muzeu se realizează și prin transmiteri sau donații.

Cunoscîndu-se tematica muzeului tulcean, un număr de muzee și alte instituții de cultură au selecționat, în vederea transmiterii către acest muzeu, un număr apreciabil de opere de artă: 140 picturi, 55 sculpturi și 200 lucrări de grafică.

Un prim lot (52 picturi, 12 sculpturi și cele 200 lucrări de grafică) au și fost preluate de către noua secție de artă. Dintre lucrările de pictură preluate recent amintim: Gh. Petrașcu, *Seară la mal*, Șt. Popescu, *Stînci la mare*, Șt. Dimitrescu, *Marină*, N. Dărăscu, *Piață din Tulcea* și *Cafenea din Tulcea*, Camil Ressu, *Țărani în barcă*, Marius Bunescu, *Vase pe Dunăre* și *Vapor scufundat*, Aurel Ciupe, *Case din Tulcea*, Eugen Popa, *Mila 23*, Ion Bițan, *Peisaj din Babadag*, Ion Gheorghiu, *Fabrica de conserve din Tulcea*, Ion Pacea, *Partizani în Deltă*.

Dar activitatea cea mai vie pe care o va putea desfășura tînăra instituție muzeală de artă din Tulcea, în colaborare cu Uniunea artiștilor plastici și cu sprijinul Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, o va constitui legătura directă cu artiștii plastici contemporani în vederea efectuării unor comenzi. Viața nouă a Dobrogei, a Deltei, oferă inepuizabile subiecte care să intereseze deopotrivă pe creatori, muzeografi și marele public vizitator.

În concluzie se poate afirma că activitatea Secției de artă a Muzeului Deltei Dunării din Tulcea are un început promițător. Ne referim la orientarea tematică, la munca de depistare și achiziționare a unor valoroase opere de artă și la sprijinul material acordat în acest scop de forul tutelar, Consiliul popular județean Tulcea, la pasiunea și competența colectivului științific. Rămîne totuși o problemă care-și așteaptă rezolvarea într-un viitor cît mai apropiat: un spațiu mai generos pentru expunere. Și în sensul acesta, însă, preocuparea forurilor locale nu se face mai puțin simțită.